

PAPER DETAILS

TITLE: Covid-19 Salgini Sürecinde Evin Kullanimina Iliskin Sosyolojik Bir Analiz

AUTHORS: Mehmet KARAKAS,Bedir SALA,Gözde AYKUT,Recep BOZKURT,Zeynep

DILEKLI,Murat GENCER

PAGES: 724-742

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2274210>

Covid-19 Salgını Sürecinde Evin Kullanımına İlişkin Sosyolojik Bir Analiz

A Sociological Analysis about the Use of Home during the Covid-19 Pandemic Period

Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ¹, Dr. Öğr. Üyesi Bedir SALA², Araş. Gör. Gözde AYKUT³, Doktorant Recep BOZKURT⁴, Doktorant Zeynep DİLEKLİ⁵, Doktorant Murat GENCER⁶

Öz

Ev, insanların barınma ve hayatlarını devam ettirme gibi temel ihtiyaçlarını karşılayan özel bir mekândır. Covid-19 pandemisiyle birlikte insanların daha çok vakit geçirmek zorunda kaldıkları ev, eğitim ve çalışma gibi sosyal etkinliklerin yürütüldüğü ve gündelik hayatın merkezine yerleşen bir mekâna dönüştü. Bu çalışmanın amacı da pandemi sürecinin evdeki yaşamı, ilişkileri ve evin kullanımı üzerinde nasıl bir etki oluşturduğunu incelemektir. Bu bağlamda evin değişen kullanımı, eve yüklenilen yeni anlamlar, evdeki aile ilişkileri ve sosyal medya kullanımının bireylerin ilişkilerini ve sosyalleşmelerini nasıl etkilediğine odaklanarak pandemi sürecinde evin sosyolojik bir analizi yapılacaktır. Yöntem olarak nicel araştırma tekniği kullanılarak yürütülen çalışmada veri toplamak için nicel araştırma tekniklerinden biri olan anket tekniği kullanılacaktır. Türkiye’de 18-65 yaş aralığındaki bireylerden anket tekniği ile toplanan veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilecektir. Araştırma evrenini temsil eden toplamda 600 kişiden veri toplanmıştır. Araştırmanın temel bulguları ise pandemi sürecinde zamanlarının çoğunu evde geçiren bireylerin eve ilişkin algıları ve pratiklerinin değiştiği, aile içerisinde politik ve dini tartışmaların arttığı, uzun süre evde kalmanın çeşitli konularda kaygıya yol açtığı, geleneksel kadın ve erkek rollerinde bir değişimin ortaya çıktığı görülmektedir. Pandemi sürecinde özellikle internet ve telefon kullanımındaki artışla beraber sosyal medya kullanımının arttığı, bu durumun evi daha katlanılabilir hale getirdiği de bulgular arasındadır.

Anahtar kelimeler: Covid-19, pandemi, ev, aile, sosyal medya

Makale Türü: Araştırma

Abstract

The purpose of this study is to analyse how to pandemic period has affected the life and relations in the home and the use of home. In this regard, a sociological analysis of the home during the pandemic period was done by focusing on the changing use of the home, new meanings attributed to the home and how the family relations and social media use in the home have influenced the relations and socialization of the individuals. In the study carried out using the quantitative research technique as the method, the survey technique which is one of the quantitative research techniques was used for data collection. The data gathered through questionnaire technique from the people between the ages 18 and 65 in Turkey were analysed using SPSS programme. The data were collected from a total of 600 people representing the population of the study. The main findings of the study were that, for the people spending most of their time at home during pandemic period, a change was detected in their perception and practice related the home, political and religious discussions increased among the family members, staying at home for a long

¹Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, mkarakas@aku.edu.tr

²Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, bedirsala@aku.edu.tr

³Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, gozde.aykut03@gmail.com

⁴Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, recepbozkurt0163@gmail.com

⁵Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, zeynepdilekli3@gmail.com

⁶Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, muratgencer.mgm@gmail.com

time caused anxieties in a variety of issues, and a difference was seen in the traditional roles of woman and man.

Keywords: Covid-19, pandemic, home, family, social media

Paper Type: Research

Giriş

2019 yılının sonlarında Çin'in Vuhan şehrinde ortaya çıkan virüs, kısa sürede dünya çapında yayılarak Covid-19 pandemisine yol açmıştır. Covid-19 virüsü, ortaya çıktığı andan itibaren yayıldığı bütün ülkelerde toplumun sağlığını tehdit etmiş ve sağlık sisteminin yer yer işleyemez hale gelmesine yol açmıştır. Sadece insan sağlığını ve sağlık sistemlerini tehdit etmekle kalmayıp toplumsal yaşamı oluşturan bütün düzenleri sarsıntıya uğratmıştır (Karakaş, 2020, s. 545). Gündelik yaşam biçimleri değişmek zorunda kalmış ve toplumsal kurumlar bu süreçten etkilenmiştir. Bu süreçte sosyal izolasyon ve karantina kavramları sıkça dile getirilmiştir. Bireyler, pandemide belirli sürelerde eve kapanarak acil durumlar dışında kamusal işlerini internet aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Evde daha çok vakit geçirilmeye başlanması ile eve yüklenen anlamlar da değişmeye başlamıştır.

Tarihsel süreç içerisinde çeşitli şekillerde insanlara bulaşma ve öldürme riski taşıyan salgın hastalıklar, birçok açıdan insanların hayatını etkilemiş ve toplumsal ilişkilerin boyutunu değiştirmiştir. Salgın hastalıkların, toplumda yaratmış olduğu bu etkinin sadece insan bedeni açısından değil aynı zamanda insan ilişkileri açısından da okunması ve anlaşılması gerekmektedir. Dolayısıyla salgın hastalıkların, bedensel etkisinin araştırılması kadar psikolojik ve sosyolojik açıdan da tartışılması gerekmektedir. Bu gerekliliğin önemi göz önünde bulundurularak yapılan bu araştırma ile günümüzün salgın hastalığı olarak ilan edilen Covid-19'un ev ve evdeki ilişkiler üzerinden sosyolojik bir okumasının yapılması amaçlanmıştır. Bu çalışmada Covid-19 salgını sürecinde evin değişen kullanımı ve evin değişen sosyolojik yapısına odaklanılmakta; eve yüklenen yeni anlamlar, evdeki aile ilişkileri ve evde medya araçlarının kullanımı gibi konular, elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirilmektedir.

1. Covid-19 ve Ev

İlk çağlardan günümüze değin evler, çeşitli amaçlar doğrultusunda işlevsel olarak kullanılan mekânlardır. Barınma, dış tehlikelerden korunma, depolama, fizyolojik gereksinimleri karşılama, mahremiyet oluşturma, yeni nesiller dünyaya getirme ve yeni nesilleri yetiştirme bu amaçlardan bazılarıdır. Basit bir tanımlamayla evler; etrafı duvarlarla çevrili, üzeri kapalı, çeşitli amaçlarla kullanılan odalardan oluşan ve içerisinde bireylerin hayatlarını idame ettirdiği yaşam alanlarıdır. Bu alanlar oluşturulurken çoğunlukla coğrafi ve sosyal yapı göz önünde bulundurulmuştur. Mağara ve ağaç kovuklarından başlayan barınma süreci zamanla çadırlara, kulübelere evrilmiş ve ilerleyen aşamada evler ortaya çıkmıştır. Taş, toprak, ahşap, beton gibi malzemeler kullanılarak inşa edilen bu mekânlar, bireylerin kamusal alandan sıyrılarak kendi özel alanlarını oluşturmalarını sağlamıştır. Bu hususta evler her ne kadar mimari yapılar olarak görülse de bireylerin doğduğu, büyüdüğü, sosyalleştiği, korunduğu, beslendiği ve ilişkiler kurduğu sosyo-kültürel mekânlardır.

“Günlük yaşamda eve anlamca yakın olarak kullanılan bazı kavramlar ise mesken, konut veya hanedir” (Yörük, 2012, s. 157-158). Evler, mekânsal yapıların en küçük birimi olsa da sokakları, mahalleleri, kentleri ve medeniyetleri oluşturan en önemli birimdir. “Evler zaman içerisinde ekonomik, mimari ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak, kulübeden başlayarak apartmana ve rezidanslara dönüşmüştür” (Aliagaoglu ve Uğur, 2016, s. 212). Bu dönüşüm evin içerisinde bulunan odalara da yansımıştır. “İlk zamanlarda tek odalı olarak inşa edilen evlere, ilerleyen süreçte ‘oturma, çalışma, yemek yeme, uyuma’ gibi günlük işlerin yapıldığı yeni odalar eklenmiştir” (Küçükerman ve Güner, 1995, s. 91). Evler her ne kadar mimari yapılar olarak görülse de aslında toplumsal anlamda önemli bir yere sahiptir. “Ev, en yalın haliyle yuvadır. Bireyleri çeşitli tehlikelerden korumakla kalmayıp onları streten,

korkudan ve kaygıdan uzak tutar” (Alver, 2010, s. 62). Bu noktada evler toplumsal yaşamın vazgeçilmez mekânlarıdır.

Ev, bütün aile bireylerini bünyesinde toplayan merkezdir; “bütün aile üyelerini merkezi bir yetki altında birbirine bağlayan şeyse, bağımlılık ve itaat ilişkisidir” (Solinas, 2008, s. 191). Ailenin ev içerisinde bir arada yaşaması, insan hayatındaki anlamı daha da genişletmektedir. Birçok fonksiyonu aynı anda gören aile, diğer toplumsal kurumlarla da sağlıklı bir ilişki kurulmasında aile öncü bir rol oynar. Tarih boyunca bireylerin neredeyse tek güvenli merkezi aile olmuştur (Bağlı, 2016, s. 23). Bu güvenli merkez pandemi sürecinde bir sığınak olarak yeniden gündeme gelmiştir. Kuşkusuz pandemi yalnızca günümüze ait bir olgu değildir. Tarihsel anlamda toplumlar birçok virüs salgınıyla karşı karşıya kalmışlardır.

“Salgın, öncelikle büyük sosyal, kültürel ve bilimsel yankılara sahip bir olgudur. İkincisi, salgının savaşlar, fetihler, toplumsal değişimler ve demografik farklılaşmalar ile sağlık sistemi ve halk sağlığı etkileşimi önem taşımaktadır. Salgın ve toplum ilişkisinde sadece salgın üzerinde durulmamalıdır. Aynı zamanda toplumun salgını taşıması, sıkıştırması, durdurması, tedavi etmesi ve yok etmesi ile önemlidir. Üçüncü olarak salgın biyolojik farklılaşma ile ilgilidir. Kimi büyük salgınlar bakteri kaynaklıyken diğerleri ise viral veya parazit kaynaklıdır. Farklı geçiş/transfer modlarına sahiptirler. Hava, cinsel ilişki, yiyecek su, kontaklar, mabetler... bu transferi meydana getirmektedir. Son olarak salgın afetinin sosyal yankısı, sadece bir ölüm meselesi değildir. Ölümün modern dönemdeki anlamını açıklamak için çeşitli salgınların etkilerini tanımak gerekir ” (Yıldırım vd. 2020, s. 11).

Dünya tarihi boyunca insanlar birçok salgın virüsle karşı karşıya kalmıştır. Bunlar arasında “veba, viral, İspanyol vebası, kolera, çiçek, tifüs, İspanyol gribi, HIV-AIDS, SARS, domuz gribi ve ebola salgınları sayılabilir. Hayvanları evcilleştiren insanlar yeni yeni evrimleşen mikropların ilk kurbanı olmuşlardır. Yine bu insanlar yeni hastalıklara karşı bağışıklık kazanmışlardır” (Diamond, 2018, s. 99). Ölümcül virüs modern çağda tekrardan kapımızı çalmaktadır. “İnsanın fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik düzenini ve toplumsal yapıyı örseleyerek bozguna uğratan, birçok açıdan belirsizlikleri ve tehlikeleri beraberinde getiren salgınlar; aynı zamanda siyasal düzenleri ve siyasi eğilimleri de derinden etkileme gücüne sahiptir” (Karakaş, 2020, s. 557). Bu tehlikelerden korunmanın temel mekânı ev olmuştur. Fakat ev dahi kişisel kaygıların önüne geçilmesini engelleyememiştir. Pandemi sürecinde sokağa çıkma yasakları “hayat eve sığar, evde kalın, ev güvenli bir mekân” söylemlerini zorunlu olarak doğurmuştur. Pandemi sürecinde en sık kullanılan hayat eve sığar söylemidir. Ayrıca Türkiye’de HES (Hayat Eve Sığar) kodu uygulaması hayata geçirilmiştir. Bu uygulama ile bireyin Covid-19 salgınına yakalanıp yakalanmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Salgın ya da diğer bir ifadeyle epidemi, insanların kendi başlarına kontrol edemeyeceği düzeyde büyük ve yaygın problemler için kullanılan bir kavramdır. “Salgın hastalıklar, insanlık tarihini derinden etkilemiş, siyasî ve toplumsal hayata yön vermiş olgulardır. Çoğu kez devletlere savaşlardan daha fazla kayıp yaşatmışlardır” (Karakaş, 2020, s. 545). Salgın, toplumu derinden etkileyen ve toplum üstü bir durum olduğu için, salgının olduğu dönemlerde her devlet vatandaşlarının sağlığı için çeşitli tedbirler almak zorundadır. Günümüzde yaşanan Covid-19 salgını sürecinde de çoğu devlet gibi Türkiye’de de bazı tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerin en başında ise insanların kalabalık ortamlardan izole edilmelerini ve mümkün olduğunca “güvenlikli” bir mekân olarak evlerinde kalmalarını sağlayacak çeşitli söylem ve pratikler geliştirilmiştir. Dolayısıyla “evde kal” çağrısı “sadece Türkiye’de değil, tüm dünyada uygulanmıştır” (Yıldırım vd., 2020, s. 97). Bu tedbirlerden hareketle, pandemi sürecinde evde kalma süreleri sorulan katılımcıların büyük çoğunluğu (% 40’9’u) bir ay ve daha fazla sürede

kaldıklarını belirtmiştir.⁷ Çünkü pandemi süreci, doğal olarak insanlarda bir “korku” durumu yaratmıştır ve bu korku insanların evde kalma sürelerini olabildiğince uzatmıştır.

Furedi (2017, s. 8) korkuyu, “beklenmedik ve öngörülemez bir durumla karşılaşan insanın, zihnini yoğunlaştırmasını sağlayan bir mekanizmadır” şeklinde tanımlamaktadır. Bu mekanizma çeşitli söylemlerle de birleşince insanlar, kendilerini koruyabilmek için evlerinde kalmayı daha doğru bulmuşlardır. Fakat evde kalma süreci beraberinde yeni kaygıları da getirmiştir. Konuyla ilgili yapılan başka bir çalışmada “evden çıkamamak” önermesine verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların % 26,5’inde orta düzeyde, % 27,9’unda ise oldukça yüksek düzeyde bir kaygı yarattığı saptanmıştır (Sayar vd., 2020, s. 67). Bu kaygının en önemli kaynağı ise sürecin ne zaman biteceğiyle ilgili bir belirsizlik durumunun hâkim olmasıdır. Başka bir ifadeyle “salgın nedeniyle izolasyon durumunda olan insanları, psikolojik olarak zorlayan en önemli faktörlerden biri süreçteki belirsizliktir” (Taştan vd., 2020, s. 12). Bu güvenli merkezin mekânı ise evdir. Evlerin yapısı, kullanımı, işlevsel özellikleri ile eve yüklenen anlamlar sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişim göstermiştir. Benzer bir durum Covid-19 pandemisinde de yaşanmıştır.

2. Araştırmanın Yöntemi

Covid-19 sürecinde evin kullanımına yönelik yapılan bu çalışmada nicel yöntem kullanılmıştır. Araştırmada veri toplamak için nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket tekniği kullanılmıştır. “En geniş tanımıyla anket, cevaplandırıcının daha önce belirlenmiş bir sıralamada ve yapıda oluşturulan sorulara karşılık vermesiyle veri elde etme yöntemi olarak tanımlanabilir” (Altunışık vd., 2007, s. 68). Sosyal bilimlerde oldukça yaygın bir şekilde kullanılan anket, daha çok kişiye ulaşma imkânı sağlaması açısından oldukça önemlidir. Pandemi sürecinin “ev” üzerinden bir değerlendirmesini yapmayı amaçlayan çalışma için literatürden ve gözlemlerden faydalanılarak anket soruları hazırlanmıştır. Katılımcılara ulaştırılmadan önce araştırmayla ilgili pilot çalışma yapılmış ve toplanan veriler SPSS programına aktararak geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılmış ve araştırmanın amacına ulaşım ulaşılmadığı test edilmiştir. Elde edilen veriler neticesinde gerekli düzenlemeler yapılarak, anket formu katılımcılara ulaştırılmıştır.

Kantitatif yöntem içinde en yaygın veri toplama yolu olarak kullanılan anket araştırması; (Bozkurt, 2013, s. 73) yüz yüze yapılabilirdiği gibi telefon görüşmeleriyle veya internet ortamına aktararak “online” bir şekilde de yapılabilir. Böyle bir imkânın olması ve pandemi süreci göz önünde bulundurularak anketler, örneklemin rastlantısal yapıldığı basit tesadüfi örneklem tekniği ile “online” ortamda uygulanmıştır. “Örneklem, geniş bir nüfus ya da evren hakkında, onun yalnızca bir parçası (yani örnekleme) aracılığıyla bilgi toplama ya da çıkarsamalar yapma yöntemi olarak tanımlanmaktadır” (Marshall, 1999, s. 565).

Araştırmanın evreni, Türkiye’deki 18-65 yaş aralığındaki bireyler olarak belirlenmiştir. 18-65 yaş aralığındaki evrenden % 95 güven aralığı ve % 5 hata payı dikkate alınarak yapılan hesaplamada çıkan 385 kişilik örneklemin 215 fazlası -600 katılımcı- üzerinde gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla araştırma örneklemini, araştırma evrenini temsil edebilecek, 18-65 yaş aralığındaki 600 kişi olmuştur. 5’li likert ölçeği ile hazırlanan anket formu, çeşitli sosyal medya platformlarında paylaşılmıştır. 600 kişinin katılımıyla gerçekleşen anket çalışmasından 42 katılımcının anketleri, geçerlilik ve güvenilirlik nedeniyle değerlendirilmeye alınmamıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Belirlenen değişkenler ve önemli olduğu düşünülen soruların dağılımları ise çapraz tablolar oluşturularak analiz edilmiştir.

⁷Ayrıca yapılan bu çalışmada katılımcıların çoğunluğunun evde en az 3 kişi ile birlikte yaşadıkları tespit edilmiştir. Oranlara bakıldığında % 25,3’ü kendileri dâhil evde 4 kişi, % 21,1’i 6 ve üzeri ve % 17,6’sı ise 3 kişi yaşadıklarını belirtmiştir.

3. Araştırma Bulgularının Analizi

3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Tablo 1. Demografik bilgiler

Tanıtıcı Özellikler		
Değişkenler	Kişi Sayısı	Yüzdelik
Cinsiyet		
Kadın	405	72,6
Erkek	153	27,4
Medeni Durum		
Evli	139	24,9
Bekâr	410	73,5
Boşanmış/dul	9	1,6
Eğitim Durumu		
İlkokul	9	1,6
Ortaokul	6	1,1
Lise	39	7,0
Üniversite	384	68,8
Lisansüstü	120	21,5
Aylık Gelir Düzeyi		
0-2000	309	55,4
2001-5000	162	29,0
5001-10000	71	12,7
10001 ve üzeri	16	2,9
Yaşadığı Yer		
Büyükşehir	225	40,3
İl Merkezi	142	25,4
İlçe Merkezi	67	26,8
Kasaba/Köy	44	7,9
Yaşadığınız Evin Mülkiyet Durumu		
Ev Sahibi	371	66,5
Kiracı	187	33,5
Evin Konut Durumu		
Apartman Dairesi	309	55,4
Müstakil Ev	179	32,1
Site İçerisinde Konut	70	12,5
Evdeki Oda Sayısı		
1	10	1,8
2	70	12,5
3	272	48,7
4	206	36,9
Kendinize Ait Odanız Var mı?		
Evet	397	71,1
Hayır	161	28,9
Evinizde İnternet Bağlantısı Var mı?		
Evet	443	79,4
Hayır	115	20,7
Bu Süreçte Herhangi Bir Dijital Platforma Abone Oldunuz Mu?		
Abone değilim	311	55,7
Bu süreçte abone oldum	69	12,4
Daha önce aboneydim	178	31,9
Bu Süreçte Evde En Çok Nerede Vakit Geçiriyorsunuz?		
Balkonda	31	5,6
Mutfakta	81	14,5
Salonda	220	39,4
Odamda	226	40,5

Tanıtıcı özellikleri yukarıdaki tabloda özetlenen katılımcıların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, kadın katılımcı oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların oranı % 72,6 iken, erkek katılımcıların oranı % 27,4'tür. Anketler online ortamda ve basit tesadüfi örneklem ile yapıldığı için değişkenler arasındaki dağılımlar farklılık göstermiştir. Katılımcıların büyük oranı (% 73,5'i) bekâr ve (% 68,8'i) üniversite eğitim düzeyine sahiptir. Araştırmada basit tesadüfi örneklem kullanılmasına rağmen katılımcıların büyük bir çoğunluğunun üniversite eğitim düzeyine sahip olması, özellikle pandemi nedeniyle anketin online ortamda yapılmış olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Aylık gelir düzeyleri incelenen katılımcıların % 55,4'ü 0-2000, % 29'u ise 2001-5000 arasında gelir düzeyine sahiptir. Yaşadığı yere göre oranlara bakıldığında katılımcıların % 40,3'ünün büyükşehir, % 25,4'ünün il merkezi, % 26,8'inin ilçe merkezi ve % 7,9'unun ise kasaba-köyde yaşadığı tespit edilmiştir.

Yaşadıkları evin mülkiyet durumu sorulan katılımcıların % 66,5'i ev sahibi, % 33,5'i ise kiracı olduklarını belirtmişlerdir. Oturulan evin konut durumu sorulan katılımcıların sadece % 32,1'inin müstakil evde yaşadığı, geriye kalanların ise % 55,4'ünün apartman dairesinde ve % 12,5'inin ise site içerisinde konutta oturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evdeki oda sayısı sorulan katılımcıların % 48,7'si 3, % 36,9'u ise 4 odalı bir evde oturduklarını belirtmişlerdir. Geriye kalan katılımcıların ise % 12,5'i 2; % 1,8'i ise 1 odalı ev seçeneğini işaretlemişlerdir. Evdeki oda sayısının yanı sıra “kendinize ait bir odanız var mı?” şeklinde sorulan soruya katılımcıların büyük çoğunluğu (% 71,1) evet, diğerleri ise hayır cevabını vermiştir.

Evinde internet bağlantısı olan katılımcıların oranı % 79,4 iken, internet bağlantısı olmayan katılımcıların oranı ise % 20,7'dir. Bu süreçte herhangi bir dijital platforma abone olup olmadıkları sorulan katılımcıların % 55,7'si abone olmadığını, geriye kalanların ise % 31,9'u daha önceden abone olduğunu ve % 12,4'ü ise bu süreçte abone olduğunu belirtmiştir. Bu süreçte evde en çok nerede vakit geçirdikleri sorulan katılımcıların % 40,5'inin odasında, % 39,4'ünün salonda, % 14,5'inin mutfakta ve % 5,6'sının ise balkonda vakit geçirdiği tespit edilmiştir. Son olarak katılımcı yaşlarının çoğunluğu 20-29 aralığında bir dağılım sergilemiştir. Bu yaş aralığındaki katılımcıların oranı % 72 (403 kişi)'dir.

3.2. Evin Kullanımı ve Eve Yüklenen Yeni Anlamlara İlişkin Bulgular

“Evde kalma” sürecinin bireylerin genel anlamda ev, daha özelde ise aile ile ilgili düşüncelerinde meydana getirdiği değişimleri görebilmek amacıyla bu bölümde, katılımcılara evin kullanımı ve eve yüklenen yeni anlamlar ve aile üzerinden çeşitli sorular yöneltilmiştir.

Aile ve eğitim gibi kurumlar, bir toplumu ayakta tutan en önemli bileşenlerdir. “Özellikle aile, toplumun ve bireyin pusulası ve bulunduğu çevreyi, toplumu anlamlandırma kılavuzudur” (Dilekli, 2019, s. 13). Pandemi süreciyle birlikte bu kılavuz, tekrar özenli bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu süreçte insanlar hem somut bir mekân olarak, hem de aile ilişkilerinin hayat bulduğu soyut anlamıyla “evin” sıcaklığını yeniden hissetmiştir.

Tablo 2. Bu süreçte ailenin önemini daha iyi anladım ifadesi ile medeni durum arasındaki ilişki

Seçenekler	Bekâr		Boşanmış/Dul		Evli	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	147	36,8	2	25,0	51	37,2
Katılıyorum	158	39,5	5	62,5	65	47,4
Kararsızım	43	10,8	0	0,0	10	7,3
Katılmıyorum	30	7,5	1	12,5	4	2,9
Kesinlikle Katılmıyorum	22	5,5	0	0,0	7	5,1
Toplam	400	100,0	8	100,0	130	100

Aile kurumunun önemi göz önünde bulundurularak hazırlanan “bu süreçte ailenin önemini daha iyi anladım” önermesine, katılımcıların medeni durumları fark etmeksizin büyük çoğunluğu “katıldıklarını” belirtmiştir. Medeni durumu bekâr olanların % 36,8'i kesinlikle

katılıyorum, % 39,5'i katılıyorum; boşanmış/dul olanların % 25,0'ı kesinlikle katılıyorum, % 62,5'i katılıyorum; evli olanların ise % 37,2'si kesinlikle katılıyorum, % 47,4'ü ise katılıyorum şeklinde ifade etmişlerdir. Boşanmış/dul ve evli olanların bir aile hayatı kurma deneyiminden geçtikleri için bu önermeye katıldığını ifade etmesi doğal bir durum olmakla beraber, bekârların %76,3 gibi büyük bir oranın ailenin önemine katıldıklarını ifade etmeleri çalışma açısından çarpıcı bir sonuç olmuştur. Ailenin bitebileceğine ilişkin yapılan tartışmaların en önemli argümanları, "her sosyal kurum gibi ailenin de toplumsal gelişmelere paralel olarak değiştiği, bu çerçevede sanayi toplumunun aileye ihtiyacı azalttığı ve önemini küçümsemesi şeklindeydi" (Aydın, 2012, s. 280-282). Çalışmadan elde edilen bu sonuçlar, aile kurumunun önemini azaldığını ve ortadan kalkacağını savunan bu tartışmaların aksine, ailenin hâlâ varlığını koruduğunun ve önemini devam ettirdiğinin de bir göstergesidir. Yıldırım vd.'nin (2020, s. 73) çalışmasında "bu süreçte, toplumumuzun aile yapısına olan güvenim azaldı" önermesine katılımcıların sadece % 18,4'ü katıldıklarını, % 59,7'si ise katılmadıklarını ifade etmiştir. Aynı çalışmada "ailece birlikte sohbet ediyor musunuz? sorusunun yaşlara göre dağılımında çok büyük farklılıklar gözlemlenmemiştir ve katılımcıların büyük bir oranı ailece birlikte sohbet ettiklerini belirtmişlerdir. "65 yaş üstünde bu oran % 85,7; 25-34 yaş aralığındakiler de % 84; 35-44 yaş aralığında % 77,6; 45-54 yaş aralığında % 76,9; 18-24 yaş arası gençlerde % 71,6 ve 55-64 yaş aralığında ise % 73,2'dir. Yine bu çalışmada katılımcılar %72,5 gibi yüksek oranda aile içi iletişimin güçlendiğini belirtmişlerdir.

Tablo 3. Bu süreçte evimi daha konforlu bir yer haline getirmeye karar verdim ifadesi ile aylık gelir arasındaki ilişki

Seçenekler	0-2000		2001-5000		5001-10000		10000-	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	79	26,3	49	13,0	21	30,4	4	26,7
Katılıyorum	110	36,7	68	43,0	36	52,2	1	6,7
Kararsızım	56	18,7	22	13,9	3	4,3	6	40,0
Katılmıyorum	33	11,0	15	9,5	5	7,2	3	20,0
Kesinlikle Katılmıyorum	22	7,3	4	2,5	4	5,8	1	6,7
Toplam	300	100	158	100,0	158	100	15	100,0

Ev ve ailenin önemine binaen sorulan soruların yanı sıra, bu süreçte ev için yapılan harcamaların ve bu harcamaların gelir düzeyiyle ilişkisinin olup olmadığı da test edilmiştir. "Bu süreçte evimi daha konforlu bir yer haline getirmeye karar verdim" ifadesi ile aylık gelir arasındaki ilişki incelendiğinde, gelir düzeyi belli bir seviyeye çıktıkça evi konforlu hale getirme düşüncesi güçlenmiştir. Gelir düzeyi 0-2000 aralığında olanların % 53,0'ı; 2001-5000 aralığında olanların % 56,0'ı; 5001-10000 aralığında olanların % 82,6'sı ve 10000 ve üzerinde olanların ise % 33,4'ü katıldıklarını belirtmiştir. Yalnızca gelir düzeyi 10000 ve üzerinde olanlarda bu oran (% 33,4) diğerlerine göre daha düşük olduğu görülmüştür. Bu, gelir düzeyinin toplum standartlarının üzerinde olduğu, evin konforlu olduğu veya ev yaşamının olup olmadığı, ev yaşamının (gerek mekânsal gerekse de manevi anlamda) önemseyip önemsemediği gibi çeşitli değişkenlerle tartışılması ve de araştırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan gelir düzeyi yüksek olanların evinin konforunu yeterli gördüğü için pandemi sürecinde daha az değişikliğe gittiği de varsayılabilir. Çünkü gelir düzeyi çok yükseldiğinde evi konforlu hale getirme oranı azalmaktadır. Ev için yapılan harcamalarla ilgili sorulan başka bir sorunun cinsiyete göre dağılımından elde edilen sonuçlar ise şu şekilde olmuştur: "Karantina süreci boyunca evim için yaptığım alışverişler arttı" önermesine kadın katılımcıların % 82,4'ü; erkeklerin ise % 80,4'ü katıldıklarını belirtmiştir.

Tablo 4. Dışarıya göre evin daha emniyetli ve riskten uzak bir mekân olduğunu anladım ifadesi ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki

Seçenekler	Kadın		Erkek	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	178	45,1	62	42,5
Katılıyorum	166	42,0	68	46,6
Kararsızım	32	8,1	11	7,5
Katılmıyorum	10	2,1	1	0,7
Kesinlikle Katılmıyorum	9	2,3	4	2,7
Toplam	395	100,0	146	100,0

“Dışarıya göre evin daha emniyetli ve riskten uzak bir mekân olduğunu anladım” önermesine katılan kadın katılımcıların oranı % 87,1, erkeklerin oranı ise % 89,1’dir. İnsanların barınma, güvenlik, muhafaza etme gibi temel ihtiyaçlarının bir sonucu olarak inşa edilen evler, yapı ve işlevselliği açısından dönem dönem değişmiş olsa bile her zaman önemini korumuş ve özellikle de güvenli bir mekân olma özelliğini sürdürebilmeyi başarabilmiştir. Bu durumu, Alver (2010, s. 60) şu şekilde ifade etmektedir; “ev insanla beraber vardır. İnsan, ev-li bir varlıktır; ev-siz-lik sosyo-kültürel bir varlık olan insan için mümkün olmayan bir durumdur.” Erzen’in (2019, s. 234) ifadesiyle ise “konut/ev, insanın fiziksel ve tinsel gereksinimlerinin çoğunu karşılayan en temel yapı ya da mekânlar bütünüdür.” Dolayısıyla bu mekânın önemi, özellikle risk ve korkunun hâkim olduğu dönemlerde daha iyi anlaşılmaktadır. Günümüzde yaşanan pandemi süreci de bunun en güncel örneğini teşkil etmektedir. Yukarıdaki tabloda da verildiği gibi kadın ve erkek fark etmeksizin katılımcıların büyük çoğunluğu evi, güvenli bir mekân olarak görmektedir.

Tablo 5. Hayat eve sığar önermesi ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki

Seçenekler	Kadın		Erkek	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	103	26,0	34	22,8
Katılıyorum	125	31,6	47	31,5
Kararsızım	77	19,4	23	15,4
Katılmıyorum	56	14,1	18	12,1
Kesinlikle Katılmıyorum	25	8,8	27	18,1
Toplam	100	100	149	100

Yine bu süreçte evi güvenli bir mekân olarak görmelerinin yanı sıra “hayatın eve sığabileceğine kanaat getirdim ifadesinin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde kadın katılımcıların % 26’sı kesinlikle katılıyorum, % 31,6’sı ise katılıyorum; erkeklerin katılımcıların ise %22,8’i kesinlikle katılıyorum, % 31,5’i ise katılıyorum seçeneğini işaretleyerek büyük bir oranda önermeye katıldıklarını belirtmiştir. Cinsiyet değişkeni fark etmeksizin hayatın eve sığabileceğine büyük bir oranda kanaat getirilmiştir. Evde kalma süreci, aile üyelerini birbirlerine yakınlılaştırarak evi daha katlanılabilir bir mekâna dönüştürmüştür. Ev içerisinde yaşayan birey sayısı arttıkça hayatın eve sığabileceği düşüncesine yönelik olumlu bir artış olduğu tespit edilmiştir. Bu durum aşağıdaki tabloda açıkça görülmektedir.

Tablo 6. Hayatın eve sığabileceğine kanaat getirdim ifadesi ile siz dâhil evde kaç kişi kalıyorsunuz değişkeni arasındaki ilişki

Seçenekler	1		2		3		4		5		6	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	7	20,6	15	21,4	29	30,2	35	25,2	26	30,2	23	20,2
Katılıyorum	8	23,5	31	44,3	30	31,3	41	29,5	27	31,4	33	28,9
Kararsızım	11	32,4	9	12,9	17	17,7	30	21,6	9	10,5	23	20,2
Katılmıyorum	5	14,7	10	14,3	14	14,6	17	12,2	12	14,0	15	13,2
Kesinlikle Katılmıyorum	3	8,8	5	7,1	6	6,3	16	11,5	12	14,0	20	17,5
Toplam	34	100,0	70	100,0	96	100,0	139	100,0	86	100,0	144	100,0

“Hayatın eve sığabileceğine kanaat getirdim ifadesi ile “siz dâhil evde kaç kişi kalıyorsunuz” değişkeni arasındaki ilişkiye bakıldığında, evde kalan birey sayısı arttıkça, hayatın eve sığabileceğine kanaat getirdim diyenlerin oranında bir artış olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin 3 kişi kalanların % 30,2’si kesinlikle katılıyorum, % 31,3’ü katılıyorum, 4 kişi kalanların % 25, 2’si kesinlikle katılıyorum, % 29,5’i katılıyorum, 5 kişi kalanların % 30,2’si kesinlikle katılıyorum, % 31,4’ü katılıyorum, 6 kişi kalanların ise % 20,2’si kesinlikle katılıyorum, % 28,9’u ise katılıyorum şeklinde cevaplar verdiği saptanmıştır. Şu halde “evde kalan birey sayısı arttıkça, hayatın eve sığabileceğine kanaat getirdim diyenlerin oranında bir artış olduğu” gözlemlenmemiştir. Bu durumun elbette birçok nedeni bulunmaktadır fakat toplumumuzda tek yaşama çok yaygın olmamakla birlikte birden fazla kişiyle yaşama durumu da oldukça yaygındır. Geniş aile yapılarının varlığı, aile içerisinde kurulan birliğin, misafir etme kültürü vb. gerçeklerin de etkisiyle birden fazla kişiyle yaşama, alışık olunan bir durum olduğu için de böyle bir sonucun çıktığı söylenebilir.

Tablo 7. Evde kalma süreci evsiz bireylerin hayatları hakkında yeniden düşünmemi sağladı ifadesi ile aylık gelir arasındaki değişkeni arasındaki ilişki

Seçenekler	0-2000		2001-5000		5001-10000		10000-	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	147	49,5	74	47,7	30	42,3	3	21,4
Katılıyorum	104	35,0	65	41,9	29	40,8	7	50,0
Kararsızım	19	6,4	9	5,8	3	4,2	1	7,1
Katılmıyorum	17	5,7	2	1,3	6	8,5	2	14,3
Kesinlikle Katılmıyorum	10	3,4	5	3,2	3	4,2	1	7,1
Toplam	297	100,0	155	100,0	71	100,0	14	100,0

Bu süreçte, Covid taşıyıcısı veya temaslı olma, başkalarına bulaştırma korkusu birçok kişide oluşmuştur ve bireylerin sağlıklı yaşam hakkını gasp etmemek adına (toplumun tamamında olmasa bile) çoğunlukla devlet yaptırımlarından ziyade kendi rızalarıyla da güvenli bir mekân olarak “evlerinde” kalma bilincine sahip olmuşlardır. Bu durum ise “evsiz” bireylerin durumunun tekrar düşünülmesini de beraberinde getirmiştir. Çalışmada bu durumu ölçmeye yönelik “evde kalma süreci evsiz bireylerin hayatları hakkında yeniden düşünmemi sağladı” ifadesi ile aylık gelir değişkeni arasındaki ilişki incelenmiştir ve gelir düzeyi fark etmeksizin katılımcıların büyük çoğunluğunun (yaklaşık % 80’i) evsiz bireyler hakkında yeniden düşündüm ifadesine “katıldıklarını” belirttikleri görülmüştür.

Yapılan çeşitli çalışmalarda, evde kalma sürecinin toplumsal duyarlılığı arttırdığı, insanların elindekilerinin kıymetini bilmeye ve ona göre davranmaya başladığı görülmektedir. Sayar vd.’nin (2020, s. 166) yaptığı çalışmada “salgın sürecinde elimdekilerin kıymetini daha iyi anladım” önermesine katılımcıların % 49,8’i katıldıklarını belirtmiştir. Yine Yıldırım vd.’nin (2020, s. 143) çalışmasında ise, “bu süreçte toplumun “ben” olarak değil de biz olarak hareket ettiğine inanıyorum” ifadesine katıldığını belirten katılımcıların oranı % 54,5; toplumsal birliğin sağlandığı düşüncesine katılanların oranı ise % 59,6 olmuştur. Fakat yapılan bu çalışmada her iki önerme için de “kararsızım” diyenlerin oranı “katılmıyorum” diyenlerin oranından daha fazla olmuştur.

Tablo 8. Pandemi sürecinde evde kalmam zamanı daha verimli kullanma alışkanlığı kazandırdı ifadesi ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki

Seçenekler	Kadın		Erkek	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	98	24,9	40	27,6
Katılıyorum	127	32,3	64	44,1
Kararsızım	74	18,8	18	12,4
Katılmıyorum	42	10,7	13	9,0
Kesinlikle Katılmıyorum	52	13,2	10	6,9
Toplam	393	100,0	145	100,0

“Pandemi sürecinde evde kalmam zamanı daha verimli kullanmamı sağladı” önermesine kadın katılımcıların % 57,2’si katıldıklarını, erkeklerin ise % 71,7’si katıldıklarını belirtmişlerdir. Konuya dair hazırlanan bir raporda, toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı olarak “pandemi” sürecinde kadınlarda tükenmişlik hissinin erkeklerden daha çok olduğu belirtilmiştir. Söz konusu raporda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

“Salgın sırasında ‘iş yüküm nedeniyle tükenmiş hissediyorum’ ifadesinin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında iş yükü nedeniyle her zaman tükenmiş hisseden kadınların oranı yüzde 17 iken, erkeklerin oranı yüzde 11,7 şeklinde olmuştur. Çoğunlukla kendisini tükenmiş hisseden kadınların oranı ise yüzde 11,1’dir” şeklinde olmuştur. Kadınlarda tükenmişlik algısının erkeklere göre yüksek çıkması, ülkemizdeki toplumsal cinsiyet rolleri göz önünde bulundurulduğunda beklenen bir durumdur (Salgın sırasında evde artan uğraşların; çocukların ve/veya evdeki büyüklerin ihtiyaçlarının karşılanması, evle ilgili sorumluluklar, vb.) (Arıkboğa vd., 2020: 23).

Toplumsal cinsiyetten kaynaklı olarak kadınların iş yükünün arttığını belirten yukarıdaki raporun yanı sıra yapılan başka bir çalışmada ise “ev işlerinde kadın ve erkek dayanışmasının arttığını düşünen katılımcıların oranı % 65” (Yıldırım vd, 2020, s. 67) şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 9. Pandemi sürecinde evde kalmam zamanı daha verimli kullanma alışkanlığı kazandırdı ifadesi ile kendinize ait bir odanız var mı değişkeni arasındaki ilişki

Seçenekler	Evet		Hayır	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	31	27,9	7	15,2
Katılıyorum	43	38,7	19	41,3
Kararsızım	13	11,7	9	19,6
Katılmıyorum	10	9,0	1	2,2
Kesinlikle Katılmıyorum	14	12,6	10	21,7
Toplam	111	100,0	46	100,0

“Pandemi sürecinde evde kalmam, zamanı daha verimli kullanma alışkanlığı kazandırdı” önermesi ile “kendinize ait bir odanız var mı” değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde ise kendisine ait odası olan katılımcıların % 66,6’sı verimliliği arttırdığını düşünürken, odası olmayan katılımcıların ise % 56,5’i verimliliği arttırdığını düşünmektedir. Birbirine yakın sonuçların çıkması kendisine ait ayrı bir odası olsun olmasın, evde kalma sürecinin katılımcıların çoğunluğu açısından verimliliği arttırdığını göstermiştir. Yıldırım vd.’nin (2020: 55-56) yaptığı çalışmada ise daha önceleri yapmak istediği, belki gerektiği halde çeşitli gerekçelerle ertelediği işleri salgın sürecinde evde kalırken yapma fırsatı bulduğunu bildiren katılımcılar % 68,8 gibi yüksek bir orana sahiptir. Yine aynı çalışmada her yaşta insan için kitap okuma oranının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada, 18-24 yaş aralığındaki gençlerin % 55,3’ü, 25-34 yaş aralığındaki bireylerin 57,2’si, 35-44 ve 45-54 yaş aralığındaki bireylerin % 59,1’i, 55-64 yaş aralığındaki bireylerin % 63,5’i ve evden çıkmaları yasaklanmış olan 65 yaş üstü bireylerin % 75’i kitap okumalarının arttığını ifade etmişlerdir.

Tablo 10. Sokağa çıkma yasağının olduğu zaman dilimlerinde balkon ve pencere önemini arttırmıştır ifadesi ile nerede yaşıyorsunuz değişkeni arasındaki ilişki

Seçenekler	Köy		İlçe		Şehir		Büyükşehir	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	19	43,2	74	52,5	69	47,6	127	56,4
Katılıyorum	22	50,0	52	36,9	60	41,4	71	31,6
Kararsızım	1	2,3	2	1,4	2	1,4	16	7,1
Katılmıyorum	1	2,3	10	7,1	8	5,5	5	2,2
Kesinlikle Katılmıyorum	1	2,3	3	2,1	6	4,1	6	2,7
Toplam	44	100,0	141	100,0	145	100,0	225	100,0

Evin bir mekânı olan balkonlar, gündelik hayat içerisinde ruhsuz, sade ve hareketsiz değildir. Zamanın ruhu olduğu gibi mekânın da ruhu vardır. “Balkonlar büyülmüş mekânlardır. Orada hüzünlenir, orada rahatlarız. Balkon sayesinde çevremizle komşuluk ilişkisi geliştiririz” (Çetin ve Cimcoz, 2003, s. 69). Eve kapanma süreci bir mekân olarak balkonun kullanımını önemli derecede arttırmıştır. Balkon, kamusal görünür kılmaktadır. Evin içerisinde dışarı ile iletişim balkon mekânı sayesinde yapılabilmektedir. Balkonun yanı sıra pencerenin de önemi artmıştır. Eve kapanma sürecinde balkon ve pencere kamusal izleme adına, gözlem kulesine dönüşmüştür.

Bir evin iki vazgeçilmez unsurlarından biri olan balkon ve pencerenin önemi ve işlevinin boyutu toplumdan topluma, aynı toplum içerisinde farklı bölgelerde hatta kent ve taşraya göre de farklılaşmaktadır. “Sokağa çıkma yasağının olduğu zaman dilimlerinde balkon ve pencere önemini arttırmıştır” önermesine katılımcıların büyük çoğunluğu katıldıklarını belirtmiştir. Bu önerme ile nerede yaşıyorsunuz değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde özellikle köyde yaşayanlarda bu oranın (% 93,2) oldukça fazla olduğu görülmektedir. Fazla olmasının elbette birçok farklı nedeni vardır fakat en temel nedeni köydeki evlerin “müstakil” olması ve kişinin evini, kendi istediği şekilde inşa etmiş olmasıyla da doğrudan ilgisinin olduğu çıkarımı yapılabilir.

3.3. Sosyo-Psikolojik Açıdan Mekân ve Aile İlişisine Yönelik Bulgular

İnsan, yaşamını belirli mekânlarda geçirmektedir. Bu mekânların başında ise ilk olarak ev gelmektedir. Çünkü ev bizi bir yere bağlar, oraya ilişkilendirir; hayat evde anlam bulur ve ev, aileyi aynı mekânda toplar. “Bedenin yer değiştirmesi, hatta bir yerde durması, öz bedene içkin buraya ve oraya yapılacak göndermeden kopuk bir mekân üstüne kaydolmuş noktalara, çizgilere, yüzeylere, hacimlere, mesafelere örtük de olsa bir gönderme olmaksızın, ne ifade edilebilir, ne düşünülebilir, hatta ne de hissedilebilir” (Ricoeur, 2012, s. 170). Yani mekân anlamdır, iletidir. John Urry (1999, s. 96)’nin ifadesiyle “mekân, içine yerleşen maddi nesnelerden bir biçimde ayrı, mutlak bir kendilik olarak görülmemelidir.” Bu anlamda ev, yalın, anlamsız, donuk bir mekân değildir. Bir mekân olarak evin, üretici ve yönlendirici fonksiyonları bulunmaktadır. Bu tema altında ev, “politik, dini, ekonomik, güvenlik, iletişim, kültür ve dayanışma” gibi unsurlar farklı değişkenler kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 11. Cinsiyet ile pandemi sürecinde aile içerisinde politik, dini ve güncel tartışmalar artış gösterdi ifadesi arasındaki ilişki

Seçenekler	Kadın		Erkek	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	90	23,0	35	23,8
Katılıyorum	123	31,5	25	30,6
Kararsızım	65	16,6	45	17,0
Katılmıyorum	59	15,1	17	11,6
Kesinlikle Katılmıyorum	54	13,8	25	17,0
Toplam	391	100,0	147	100,0

Katılımcılara yöneltilen pandemi sürecinde aile içerisinde politik, dini ve güncel tartışmalar artış gösterdi ifadesine kadın katılımcıların %23,0 kesinlikle katılıyorum, %31,5 katılıyorum, %16,6 kararsızım, %15,1 katılmıyorum ve son olarak %13,8 kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Erkek katılımcıların ise %23,8’i ifadeye kesinlikle katılıyorum, %30,6 katılıyorum, %17,0 kararsızım, %11,6 katılmıyorum ve %17,0 kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Kadın ve erkek katılımcıların büyük çoğunluğu pandemi sürecinde aile içerisinde politik, dini ve güncel tartışmaların artış gösterdiğini belirtmektedirler.

Tablo 12. Eğitim durumu ile pandemi sürecinde aile içerisinde politik, dini ve güncel tartışmalar artış gösterdi arasındaki ilişki

Seçenekler	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		Y.Lisans/Doktora	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	2	25,0	0	0,0	15	41,7	95	25,4	13	23,2
Katılıyorum	3	37,5	5	83,3	7	19,4	124	33,2	29	31,2
Kararsızım	0	0,0	0	0,0	5	13,9	61	16,3	25	16,9
Katılmıyorum	2	25,0	0	0,0	4	11,1	50	13,4	20	14,1
Kesinlikle Katılmıyorum	1	12,5	1	16,7	5	13,9	44	11,8	28	14,7
Toplam	8	100,0	6	100,0	36	100,0	374	100,0	115	100,0

Ev, bireyleri bir araya toplar. Ortak, duygu, düşünce ilk olarak evde vuku bulur. Dolayısıyla “ev bir nesne, bir oturma makinesi değildir” (Eliade, 1991, s. 37). Pandemi süreci ev ahalisini birbirine yakınlaştırmıştır. İnsanı, yakın iken birbirinden uzaklaştıran modern hayat, pandemi sürecinde ev içerisinde bireyleri birbirine yakınlaştırmıştır. Bu yakınlaşmanın gerçekleştiği mekân evdir.

Evin bu işlevselliğine binaen oluşturulan “eğitim durumu ile pandemi sürecinde aile içerisinde politik, dini ve güncel tartışmalar artış gösterdi” önermesine verilen yanıtlar şu şekildedir. Kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum yanıtını verenlerin toplam oranı; eğitim durumuna göre incelendiğinde, ilkökul %62,5, ortaokul %83,3, lise %61,1, üniversite %58,6, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki bireylerin oranı ise %54,4’dür. Eğitim durumu fark etmeksizin pandemi sürecinde aile içerisinde politik, dini ve güncel tartışmalar artış göstermiştir sorusuna katılımcıların çoğu “kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum” yanıtını vermiştir.

Tablo 13. Cinsiyet ile hane üyeleri arasında kişisel tartışmalarımız arttı ifadesi arasındaki ilişki

Seçenekler	Kadın		Erkek	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	96	25,0	30	20,8
Katılıyorum	94	24,5	48	33,6
Kararsızım	51	13,3	7	4,9
Katılmıyorum	69	18,0	25	17,4
Kesinlikle Katılmıyorum	74	19,3	34	23,6
Toplam	384	100,0	144	100,0

Hane üyeleri arasında kişisel tartışmalarımız arttı diyen kadın katılımcıların oranı şu şekildedir: Kesinlikle katılıyorum %25, katılıyorum %24,5, kararsızım %13,3, katılmıyorum %18,0 iken kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %19,3’tür. Erkek katılımcıların yanıtları şu şekildedir: Kesinlikle katılıyorum %20,8 katılıyorum %33,6, kararsızım %4,9, katılmıyorum %17,4 iken kesinlikle katılmıyorum yanıtını verenlerin oranı %23,6’dır. Pandemi sürecinde hane üyeleri arasında kadınlar erkeklere göre daha fazla tartışma yaşamışlardır.

Tablo 14. Gelir durumu ile evin sabit bir sığınma yeri olması kişisel kaygılarımı arttırmıştır ifadesi arasındaki ilişki

Seçenekler	0-2000		2001-5000		5001-10000		10000-	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	74	24,6	32	20,3	11	15,5	2	13,3
Katılıyorum	93	30,9	49	31,0	22	31,0	3	20,0
Kararsızım	54	17,9	28	17,7	16	22,5	4	26,7
Katılmıyorum	51	16,9	31	19,6	15	21,1	3	20,0
Kesinlikle Katılmıyorum	29	9,6	18	11,4	7	9,9	3	20,0
Toplam	301	100,0	158	100,0	71	100,0	15	100,0

Gelir durumu ile evin sabit bir sığınma yeri olması kişisel kaygılarımı arttırmıştır ifadesi arasındaki ilişki şu şekildedir: Aylık geliri 0-2000 arasında olan bireyler kişisel kaygılarımı arttırmıştır ifadesine %24,6 ile kesinlikle katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Aylığı 2001-5000 arasında olan bireyler %20,3, aylığı 5001-10000 arasında olanlar %15,5, aylığı 10000 ve üzerinde olanlar ise %13,3 oranında kaygılandıklarını kesin bir şekilde ifade etmişlerdir. Aylık gelir fark etmeksizin evde kalma durumu bireyin kaygısını arttırmıştır. Fakat aylık gelir artarken kaygılanma seviyesinin azaldığı görülmektedir. Virüs herkesin ortak kaygısı olsa da herkes aynı derecede etkilenmemektedir. Sınıfsal farklılık pandemi sürecinde sınıfsal eşitsizlik olarak yansımıştır.

Tablo 15. Ekonomik endişelerden dolayı daha önce evde kullanmadığım ürünleri kullanmaya başladım ifadesi ile aylık gelir arasındaki ilişki

Seçenekler	0-2000		2001-5000		5001-10000		10000-	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	70	24,0	34	22,1	12	16,9	4	28,6
Katılıyorum	94	32,2	51	33,1	26	36,6	2	14,3
Kararsızım	52	17,8	27	17,5	9	12,7	1	7,1
Katılmıyorum	44	15,1	26	16,9	16	22,5	3	21,4
Kesinlikle Katılmıyorum	32	11,0	16	10,4	8	11,3	4	28,6
Toplam	292	100,0	154	100,0	71	100,0	14	100,0

Ekonomik endişelerden dolayı daha önce evde kullanmadığım ürünleri kullanmaya başladım ifadesi ile aylık gelir arasındaki ilişki şu şekildedir: Ekonomik endişelerden dolayı evde kullanmadığı eşyaları kullanmaya başlayanların, aylık geliri 0-2000 arasında olanların %24,0, geliri 2001-5000 arasında olanların %22,1, geliri 5001-10000 arasında olanların %16,9, geliri 10000 ve üzeri olanların ise %28,6 oranında kesinlikle katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Elde edilen genel veriler göz önüne alındığında aylık gelir azaldıkça evde kullanılmayan ürünlerin kullanımı artmıştır. Gelir düzeyi ne olursa olsun bireyler bu süreçte daha fazla tasarruf yaparak elindeki ürünleri değerlendirmişlerdir.

Tablo 16. Evin içerisinde olsam da diğer insanlar ile iletişim kuramamak beni huzursuz etti ifadesi ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki

Seçenekler	Kadın		Erkek	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	106	26,9	47	31,5
Katılıyorum	140	35,5	53	35,6
Kararsızım	54	13,7	20	13,4
Katılmıyorum	56	14,2	12	8,1
Kesinlikle Katılmıyorum	38	9,6	17	11,4
Toplam	394	100,0	140	100,0

Evin içerisinde olsam da diğer insanlar ile iletişim kuramamak beni huzursuz etti ifadesi ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki şu şekildedir: Kadınlar, %26,9 ile kesinlikle katılıyorum, %35,5 ile katılıyorum, %13,7 ile kararsızım, %14,2 ile katılmıyorum, %9,6 ile kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Erkekler ise, %31,5 ile kesinlikle katılıyorum, %35,6 ile katılıyorum, %13,4 ile kararsızım, %8,1 ile katılmıyorum, %11,4 ile kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Kadın ve erkek katılımcıların her ikisinin de evde bulunma zorunluluklarından ve iletişim kuramamaktan kaynaklı büyük oranda huzursuz oldukları görülmüştür. Fakat evde kalma durumu ve diğer insanlar ile iletişim kuramama durumunun, erkekleri kadınlara oranla daha fazla huzursuz ettiği anlaşılmıştır. Kadının normal bir günde de zamanının çoğunu evde geçirmesinin onu erkeğe oranla daha az huzursuz ettiği anlaşılmaktadır. Yine erkeğin kadına oranla daha fazla huzursuz olmasını gündelik hayatta zamanının çoğunu kamusal alanda geçirmesinden kaynaklı olduğunu belirtebiliriz.

Tablo 17. Ev, geleneksel rollerin değişmesine yardımcı olmuştur ifadesi ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki

Seçenekler	Kadın		Erkek	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	59	15,2	34	23,3
Katılıyorum	125	32,1	59	40,4
Kararsızım	92	23,7	23	15,8
Katılmıyorum	63	16,2	20	13,7
Kesinlikle Katılmıyorum	50	12,9	10	6,8
Toplam	389	100,0	146	100,0

Pandemi sürecinde eve kapanma geleneksel rollerin değişmesine yardımcı olmuştur önermesine kadınlar şu şekilde yanıtlamıştır: Kesinlikle katılıyorum %15,2, katılıyorum %32,1, kararsızım %23,7, katılmıyorum %16,2, kesinlikle katılmıyorum cevabını verenler ise %12,9'dur. Erkekler ise; kesinlikle katılıyorum %23,3, katılıyorum %40,4, kararsızım %15,8, katılmıyorum %13,7, kesinlikle katılmıyorum yanıtını verenler ise %6,8'dir. Erkekler kadınlara oranla, ev içerisinde geleneksel rollerin değiştiğini düşünseler de kadınlar bu görüşe erkeklerden daha az inanmaktadırlar. Fakat hem erkek hem de kadın katılımcılar ev içerisindeki geleneksel rollerin değiştiğini yüksek oranda onaylamışlardır.

Tablo 18. Eve kapanmamız aile içerisindeki ilişkilerimizi güçlü kıldı ifadesi ile cinsiyet arasındaki ilişki

Seçenekler	Kadın		Erkek	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	92	23,1	45	30,2
Katılıyorum	143	35,8	53	35,6
Kararsızım	82	20,6	29	19,5
Katılmıyorum	46	11,5	10	6,7
Kesinlikle Katılmıyorum	36	9,0	12	8,1
Toplam	399	100,0	149	100,0

Eve kapanma süreci aile içerisindeki ilişkileri güçlü kılmıştır sorusuna kadınlar şu şekilde yanıt vermiştir: Kesinlikle katılıyorum %23,1, katılıyorum %35,8, kararsızım %20,6, katılmıyorum %11,5, kesinlikle katılmıyorum yanıtını verenler %9,0'dır. Erkekler ise; kesinlikle katılıyorum %30,2, katılıyorum %35,6, kararsızım %19,5, katılmıyorum %6,7, kesinlikle katılmıyorum yanıtını verenler ise %8,1'dir. Gerek kadınlar gerekse erkekler pandemi sürecinin aile ilişkilerini güçlü kıldığını belirtmişlerdir. Pandemi yalnızca insan hayatına son vermemektedir. Bireyleri bir araya getirerek aralarındaki dayanışmayı daha güçlü kılmaktadır. Ev, bu anlamda dayanışmanın, mücadelenin, umudun mekânı olmuştur.

3.3. Ev ve Medya Araçlarının Kullanımı Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Günümüzde medya araçlarının kullanımının gündelik yaşamın her alanına yayıldığı görülmektedir. Radyo, sinema, televizyon gibi kitle iletişim araçlarının yanı sıra internet teknolojilerinin gelişimiyle ortaya çıkan yeni medya bireylere farklı bir yaşam tarzı sunmaktadır. İletişim, eğlence, bilgi, haber gibi birçok seçeneği barındıran bu evren gün geçtikçe vazgeçilmez hale gelmektedir. Telefon, tablet bilgisayar ile birlikte bu evrene adım atmak daha da kolaylaşmakta ve bireyler zaman ve mekân fark etmeksizin diledikleri anda medyaya erişim imkânı bulmaktadır.

Medya araçları uzun yıllar boyunca kullanılmış ve zamanla gündelik yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Radyo, televizyon, gazete, dergi ile başlayan bu serüven farklı medya araçlarının kullanımıyla devam etmiştir. Teknolojinin gelişimiyle birlikte medya araçlarında birtakım değişimler gözlenmiştir. Özellikle 2000'li yılların başında Web 2.0 versiyonu ile birlikte kullanıcılar sadece medya içeriklerini tüketen değil aynı zamanda üreten konuma

geçmiştir. Bu versiyon, medya kullanımı konusunda kökten değişime neden olduğu için önemli görülmüştür (Dijk, 2016: 319). Web 2.0 versiyonu kullanıcılara sosyal medyada içerik üretme olanağı tanımıştır. Kullanıcılar; “Youtube, Facebook, Instagram, Twitter gibi uygulamalar vasıtasıyla kendi düşüncelerini, yazılarını, fotoğraflarını veya videolarını sosyal medyaya aktarma imkânı bulmuştur” (Metin ve Gencer, 2021, s. 132). Ritzer’in (2011, s. 307) “*prosumers*” (üretici – tüketiciler) olarak bahsettiği bu kullanıcılar pandemi sürecinde medyayı aktif biçimde kullanmışlardır. “Bu süreçte kullanıcılar eğitim, eğlence, oyun gibi faaliyetlerin yanı sıra “ölümcül virüsten korunmak ve pandemi sürecini bir an evvel atlatmak için bilgilenecek istemekte ve bilgileri ve önerileri, kendilerine en yakın medyadan almaya yönelmektedir” (Cereci, 2019, s. 26).

Pandemi koşullarında bireyler, sosyal izolasyon veya karantina gibi nedenlerle evde daha çok vakit geçirmeye başlamışlardır. Bu süreçte; “evde-kal”, “evde-kal Türkiye” ve “evde-hayat-var” gibi sloganlar birçok televizyon kanalında, internette ve sosyal medyada kullanılarak, sosyal izolasyonun önemi vurgulanmıştır” (Yıldırım ve İpek, 2020, s. 77-78). Sosyal bir varlık olan insanın bu şekilde toplumdaki izole biçimde yaşaması ve bazı aktivitelerinin kısıtlanması bazı psiko-sosyal etkileri beraberinde getirmiştir. Bu noktada medya araçları eğlence, bilgi, iletişim gibi imkânlarla bireylerin ev yaşamını çeşitli açılardan etkilemiştir.

Tablo 19. Medya araçları sayesinde ev katlanılabilir hale geldi ifadesi ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki

Seçenekler	Kadın		Erkek	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	140	35,6	57	38,3
Katılıyorum	132	33,6	49	32,9
Kararsızım	55	14,0	24	16,1
Katılmıyorum	38	9,7	8	5,4
Kesinlikle Katılmıyorum	28	7,1	11	7,4
Toplam	393	100,0	149	100,0

“Medya araçları sayesinde ev katlanılabilir hale geldi” ifadesi ile “Cinsiyet” değişkeni arasındaki ilişkiye bakıldığında katılımcıların büyük çoğunluğu medya araçları sayesinde evde yaşamının katlanılabilir hale geldiğini düşünmektedir. Bu ifadeye kadın katılımcıların % 35,6’sı kesinlikle katılıyorum, % 33,6’sı katılıyorum, % 14’ü kararsızım, % 9,7’si katılmıyorum ve %7,1’i ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevap verdiği belirlenmiştir. Erkek katılımcıların ise % 38,3’ü kesinlikle katılıyorum, % 32,9’u katılıyorum, %16,1’i kararsızım, %5,4’ü katılmıyorum ve %7,4’ü ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu durum pandemi sürecinde evde kalan bireylerin medya aracılığıyla kendilerini daha iyi hissettiklerini göstermiştir. İletişim, eğlence, eğitim gibi konularda fayda sağlayan medya, bu süreçte bireylerin ev yaşamını kolaylaştırmıştır. Yıldırım ve İpek (2020, s. 83), bu duruma benzer şekilde “internet ve sosyal medyanın Covid-19 sürecinde bireylere; gündemi daha hızlı takip etme, kullanıcıların canlı yayınlarla kendilerini ifade etmelerini sağlama veya kültürel faaliyetlere erişme fırsatı verdiğini” belirtmiştir.

Tablo 20. İnternet kullanım sürem pandemi öncesine göre daha fazla arttı ifadesi ile eğitim durumu değişkeni arasındaki ilişki

Seçenekler	İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite		Y.L./Dr	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	3	33,3	2	33,3	23	63,9	206	54,8	73	61,3
Katılıyorum	3	33,3	3	50,0	10	27,8	130	34,6	29	24,4
Kararsızım	2	22,2	1	16,7	1	2,8	18	4,8	7	5,9
Katılmıyorum	1	11,1	0	0,0	1	2,8	13	3,5	6	5,0
Kesinlikle Katılmıyorum	0	0,0	0	0,0	1	2,8	9	2,4	4	3,4
Toplam	9	100,0	6	100,0	36	100,0	376	100,0	119	100

“İnternet kullanım sürem pandemi öncesine göre daha arttı” ile “Eğitim durumu” değişkenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında eğitim durumu fark etmeksizin katılımcıların büyük çoğunluğu pandemi sürecinde internet kullanımının arttığını belirtmiştir. Bu ifadeye eğitim durumu İlkokul olan katılımcıların % 33,3’ü kesinlikle katılıyorum, % 33,3’ü katılıyorum, % 22,2’si kararsızım, %11,1’i katılmıyorum derken bu katılımcılardan hiçbiri kesinlikle katılmıyorum şikkını işaretlememiştir. Eğitim durumu Ortaokul olan katılımcıların %33,3’ü kesinlikle katılıyorum, %50’si katılıyorum, %16,7’si kararsızım derken katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyen katılımcı yer almamıştır. Eğitim durumu lise olan katılımcıların % 63,9’u kesinlikle katılıyorum, %27,8’i katılıyorum, % 2,8’i kararsızım, %2,8’i katılmıyorum ve %2,8’i kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Eğitim durumu üniversite olan katılımcıların %54,8’i kesinlikle katılıyorum, %34,6’sı katılıyorum, %4,8’i kararsızım, %3,5’i katılmıyorum ve %2,4’ü kesinlikle katılmıyorum fikrini sunmuştur. Eğitim durumu yüksek lisans veya doktora olan katılımcıların ise %61,3’ü kesinlikle katılıyorum, %24,4’ü katılıyorum, %5,9’u kararsızım, %5’i katılmıyorum ve %3,4’ü kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretlemiştir. Bu durum pandemi koşullarında internet kullanımının arttığını ortaya koymuştur.

Pandemi sürecinde bireylerin internet kullanımının artış gösterdiği araştırma verilerinde görülmüştür. Yapılan farklı çalışmalar da bu durumu destekler niteliktedir. Yıldırım ve İpek araştırmaları sonucunda; “bireylerde, sosyal izolasyon ve gönüllü karantina döneminde genel olarak internet ve sosyal medya kullanımının arttığını” belirtmiştir (Yıldırım ve İpek, 2020, s. 79). Pandemi internet; eğitim, iş, eğlence, alışveriş ve iletişim gibi amaçlarla kullanılmıştır. Pandemi hakkında bilgi edinme, Covid 19 tablosunu takip etme ve Hayat Eve Sığar gibi uygulamaların kullanımında internet vazgeçilmez bir mecra haline gelmiştir. Bu süreçte Sağlık Bakanı Fahrettin Koca’nın açıklamaları Twitter üzerinden dikkatle takip edilmiştir. “Korona tehlikesini algılayan bireyler, salgın sürecini kendilerine en yakın medyadan izlemiş, gündemi aktif bir şekilde takipte kalmaya çalışmışlardır” (Cereci, 2019, s. 21). Ev, internetle birlikte; işlerin yürütüldüğü işyeri, eğitimin sağlandığı okul, alışverişin yapıldığı market, filmlerin izlendiği sinema, oyunların yer aldığı oyun salonu veya arkadaşlarla sohbet edilen kafe rolüne bürünmüştür.

Tablo 21. Bu süreçte telefonla konuşma sürem arttı ifadesi ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki

Seçenekler	Kadın		Erkek	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	130	33,8	52	36,4
Katılıyorum	148	38,4	60	42,0
Kararsızım	35	9,1	9	6,3
Katılmıyorum	48	12,5	14	9,8
Kesinlikle Katılmıyorum	24	6,2	8	5,6
Toplam	385	100,0	143	100

Çalışmada yer alan önemli bir husus da pandemi sürecinde evde telefonla konuşma süresinin artmasına ilişkindir. Bu ifadeye kadın katılımcıların; %33,8’i kesinlikle katılıyorum, %38,4’ü katılıyorum, %9,1’i kararsızım, %12,5’i katılmıyorum ve %6,2’si ise kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Erkek katılımcıların; %36,4’ü kesinlikle katılıyorum, %42’si katılıyorum, %6,3’ü kararsızım, %9,8’i katılmıyorum ve %5,6’sı kesinlikle katılmıyorum fikrini onaylamıştır. Bu veriler katılımcıların büyük çoğunluğunda pandemi sürecinde evde telefonla konuşma süresinin arttığını ortaya koymuştur. Salgın sürecinde evde kalan bireyler, ev dışındaki bireylerle iletişim kurma hususunda telefonda yararlanmıştır. Bu durum sosyal ilişkilerin ve iletişimin sürdürülmesinde medya araçlarının önemini ortaya koymuştur.

Sonuç ve Tartışma

Ev, bireylerin hayatını idame ettikleri bir yerin ötesinde anlam taşımaktadır. Ev, insanın dünyasını kurduğu özel ile kamusal alan arasında bulunan bir ara mekândır. Aile, evde bir araya

gelir. Bu anlamda ev merkezdir. Ev, sabit, durağan özellikte değildir, değişime ve dönüşüme açıktır. Evin önemi pandemi sürecinde daha çok anlaşılmıştır. Bu süreçte en güvenli mekân olarak ev gösterilmiştir. Pandemi sürecinde bireyler zamanlarının çoğunu ev içerisinde geçirmişlerdir. Bu nedenle eve yönelik bireyin algısı, pratikleri, değişim ve dönüşüm içerisinde olmuştur. Bu durum eve de yansımıştır.

Covid-19 salgını sürecinde evin kullanımına ilişkin sosyolojik bir analiz başlıklı bu araştırmada elde edilen çarpıcı bulgular şu şekildedir: Pandemi sürecinde katılımcıların çoğu (%40,9) bir ay ve daha fazla sürede evde kalmışlardır. Hem iktidar hem de bireyler tarafından ev en güvenli mekân olarak görülmüştür. Medeni durum fark etmeksizin bu süreçte ailenin önemi daha fazla anlaşılmıştır. Yine aylık gelir fark etmeksizin bireyler evlerini daha konforlu bir mekân haline getirmeye karar vermişlerdir. Aylık gelir artıkcı evi konforlu hale getirme düşüncesi de artış göstermiştir. Evde kalma süreci, ev için yapılan harcamaları da arttırmıştır. Kadın (%87,1) ve erkek (%89,1) katılımcılar yüksek oranda evin emniyetli ve riskten uzak olduğunu belirtmişlerdir. Ev, güvenli, riskten uzak bir mekân olarak görülse de hayatın eve sığdırılamayacağı anlaşılmaktadır. Fakat aynı evde yaşayan birey sayısı artıkcı, hayatın eve sığabileceği düşüncesi de artmıştır. Birey, sosyal dünyadan yalıtılamayacağı, güvenli bir mekânda olsa da diğer insanlara ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır. Eve kapanma süreci büyük bir oranda (%80) evsiz bireylerin düşünülmesini sağlamıştır. Pandemi sürecinde zamanı iyi değerlendirme artış göstermiştir. Fakat erkekler (%71,7) kadınlara oranla (%57,2) zamanlarını daha iyi değerlendirmişlerdir. Kendisine ait odası olanlar (%66,6) olmayanlara oranla (%56,5) zamanı daha iyi değerlendirmiştir. Salon, bireyin kendine özel odası, balkon ve pencere gibi mekânlar bu süreçte önem kazanmıştır ve daha fazla kullanılır olmuştur.

Kadın ve erkek katılımcıların büyük çoğunluğu pandemi sürecinde aile içerisinde politik, dini ve güncel tartışmaların artış gösterdiğini belirtmişlerdir. Ev içerisinde kişisel tartışmalar artmıştır. Fakat kadınlar erkeklere oranla daha fazla tartışma yaşamışlardır. Ev, ne kadar güvenli bir yer olsa da uzun süre evde kalınması insanların kaygı yaşamalarının önüne geçememiştir. Bireyin aylık durumu fark etmeksizin eve kapanma süreci kaygılanmayı arttırmıştır. Fakat aylık gelir artarken kaygılanmanın azaldığı görülmüştür. Aylık gelir azaldıkça evde kullanılmayan ürünlerin kullanımı artmıştır. Gelir düzeyi ne olursa olsun bireyler bu süreçte daha fazla tasarruf yaparak elindeki ürünleri değerlendirmişlerdir.

Kadın ve erkek katılımcıların her ikisi de evde kalma durumundan ve iletişim kuramamaktan kaynaklı büyük oranda huzursuz olmuşlardır. Erkekler bu durumdan kadınlara oranla daha fazla huzursuz olduklarını belirtmişlerdir. Erkekler kadınlara oranla, ev içerisinde geleneksel rollerin değiştiğini düşünseler de kadınlar bu görüşe erkeklerden daha az inanmaktadırlar. Hem erkek hem de kadın katılımcıların büyük çoğunluğu ev içerisinde geleneksel rollerin değiştiğini belirtmişlerdir. Pandemi sürecinde medya araçlarının kullanımı evin katlanılabilir olmasını sağlamıştır. Bu durum, internet kullanımındaki artışı beraberinde getirmiştir. Benzer şekilde eve kapanma sürecinde telefonla konuşma süresinde de artış gözlenmiştir. Ayrıca medya araçlarının kullanılması evi daha katlanabilir hale getirmiştir.

Kaynakça

- Aliağaoğlu, A. ve Uğur, A. (2016). *Şehir coğrafyası*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Alver, K. (2010). *Steril hayatlar*. Ankara: Hece Yayınları.
- Arikboğa, F.Ş., Doğan, E., Akdöl, B. ve İrengün, O. (2020). *Küresel salgın döneminde evden çalışma araştırma raporu*. <https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=kuresel-salgin-doneminde-evden-c%CC%A7alis%CC%A7ma-aras%CC%A7tırma-raporu.pdf> (Erişim tarihi: 10.05.2021).

- Aydın, M. (2012). Savrulan dünyada aile sempozyumu, *Ailenin geleceği içinde* (ss. 279-287). İstanbul: Sekam Yayınları.
- Bağlı, M. (2016). Teori ile pratik arasında mekân, A. Can (Ed), *Modern ontolojik güven bağlamında insan ve mekân/ev (hâne): bir mekân sosyolojisi denemesi içinde* (ss. 13-39). İstanbul: Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları.
- Bozkurt, V. (2013). *Değişen dünyada sosyoloji*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Cerici, S. (2019). Koronavirüs pandemisi kapsamında medya etkileri: Türkiye örneği. *Dijital Communication Journal*, 2 (2), 21-36.
- Çetin, S. ve Cimcoz, N. (2003). Konut mekânlarında balkon kullanımı ve yaşanan toplumsal değişimin balkon mekânlarına etkisi. *Mimar.ist Dergisi*, 3(7), 69-72.
- Diamond, J. (2018). *Tüfek, mikrop ve çelik*, (Ü. İnce, Çev.). İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Dijk J. V. (2016). *Ağ toplumu*, (Ö. Sakin, Çev.). İstanbul: Kafka Yayınevi.
- Dilekli, Z. (2019). *Kendini dindar olarak tanımlayan gençlerin aile algısı üzerine sosyolojik bir araştırma: Afyonkarahisar ili örneği*, (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Eliade, M. (1991). *Kutsal ve dindışı*, (M. A. Kılıçbay, Çev.). Ankara: Gece Yayınları.
- Erzen, J.N. (2019). *Üç habitus*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Furedi, F. (2017). *Korku kültürü: risk almamanın riskleri*, (B. Yıldırım, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Karakaş, M. (2020). Covid-19 salgınının çok boyutlu sosyolojisi ve yeni normal meselesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 40(1), 541-573.
- Küçükerman, Ö. ve Güner, Ş. (1995). *Anadolu mirasında Türk evleri*. İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*, (O. Akinhay ve D. Kömürcü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Metin, O. ve Gencer, M. (2021). Instagram kullanımının lisans öğrencilerinin yaşam biçimleri üzerine etkisi. *İçtimaiyat*, 5 (1), 129-142.
- Ricoeur, P. (2012). *Hafıza, tarih, unutsun*, (M. E. Özcan, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Ritzer, G. (2011). *Küresel dünya*, (M. Pekdemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sayar, G. H., Ünübol, H. ve Tarhan, N. (2020). *Covid-19 korkular kaygılar olgunlaşma: Türkiye araştırması sonuç raporu*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Yayınları.
- Solinas, P. (2008). Akdeniz: tarih, mekân, insanlar ve miras. F. Braudel (Ed), *Aile içinde* (190-214). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Taştan, C., Tekin, H. C., Çetinöz, E. ve Demirden, A. (2020). *Kovid-19 salgını ve sonrası psikolojik ve sosyolojik değerlendirmeler: rapor*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Urry, J. (1999). *Mekânları tüketmek*, (R. G. Ögdül Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Yıldırım, E., Yıldız, R., Arı, Ö. ve Evren, M. (2020). *Epidemik toplum: koronavirüsün türkiye'de toplumsal etkileri*. İstanbul: İZÜ Yayınları.
- Yıldırım, O ve İpek, İ. (2020). Yeni koronavirüs salgını dolayısıyla gündeme gelen sosyal izolasyon ve gönüllü karantina döneminde internet ve sosyal medya kullanımı. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. (52), 69-94.
- Yörükkan, T. (2012). *Şehir, konut ve mahremiyet*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma Ve Yayın Etiği Kurulu

Tarih: 11.02.2022

No: 2022/48

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : %100
2. yazar katkı oranı : %100
3. yazar katkı oranı : %100
4. yazar katkı oranı : %100
5. yazar katkı oranı : %100
6. yazar katkı oranı : %100